
ГРАЂА И ТРАДИЦИЈА

Чланак примљен 29. фебруара 2020.

Чланак прихваћен 5. јуна 2020.

Прегледни рад

UDC 781.7 027.7 (497.451.1)

Милош Маринковић*

Истраживач-приправник, Музиколошки институт САНУ, Београд

Докторанд, Катедра за музикологију, Факултет музичке уметности у Београду

СРПСКА УМЕТНИЧКА МУЗИКА КАО ДЕО ФОНДА МУЗИКОЛОШКЕ БИБЛИОТЕКЕ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У ЉУБЉАНИ: ОПИС И КРИТИЧКИ ОСВРТ¹

Апстракт: У раду се разматра хетерогена грађа српске уметничке музичке баштине, похрањена у Библиотеци Катедре за музикологију Филозофског факултета у Љубљани (Oddelek za muzikologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani). Чињенице да је ова Катедра тридесет година деловала у оквирима југословенске федерације, при чему је била и прва Катедра у тадашњој држави с могућношћу извођења докторских студија, наводе на претпоставке о богатој опскрбљености њеног библиотечког фонда грађом која припада српској музичкој култури. На основу пописа и анализе грађе о српској уметничкој музици, у раду се постојећи материјали разврставају у три одвојене збирке: Музиколошку књижну збирку, Нотну збирку и Звучну збирку. Критичким увидом у сваку од њих, указује се на потенцијале љубљанске музиколошке библиотеке, као својеврсне ‘базе података’ за упознавање или истраживачки приступ уметничкој музичкој култури Србије.

Кључне речи: Филозофски факултет у Љубљани, Катедра за музикологију, библиотека, српска музикологија, словеначка музикологија, српска уметничка музика, књижна грађа, нотна грађа, звучна грађа

Увод

Библиотека Катедре за музикологију Филозофског факултета Универзитета у Љубљани (Knjižnica Oddelka za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani),² уз Музичку

* Ауторова контакт адреса: marinkovic92milos@gmail.com

¹ Истраживање је вршено у оквиру НИО Музиколошки институт САНУ, које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Аутор текста је, као студент докторских студија на Катедри за музикологију ФМУ, био добитник стипендије програма СЕЕПУС (Central European Exchange Program for University Studies), те је попис грађе (која је предмет овог рада) извршио током тромесечног истраживачког боравка у Словенији (Катедра за музикологију Филозофског факултета Универзитета у Љубљани, 15. 2–15. 5. 2019. године).

² У наставку ће се за пуни назив ове библиотеке користити скраћени термин Музиколошка библиотека, односно иницијали МБ.

збирку Народне и универзитетске библиотеке (Glasbena zbirka Narodne in univerzitetne knjižnice), Библиотеку Музичке академије Универзитета у Љубљани (Akademija za glasbo Univerze v Ljubljani), те Библиотеку Музиколошког института Словеначке академије наука и уметности (Muzikološki inštitut Slovenske akademije znanosti in umetnosti), представља највећу музиколошку, односно стручну музичку библиотеку у Републици Словенији. Део је Централне хуманистичке библиотеке Филозофског факултета (Osrednja humanistična knjižnica Filozofske fakultete), која од 1996. године здружује осамнаест библиотека двадесет одсека Филозофског факултета, што је чини највећом факултетском библиотеком љубљанског Универзитета и петом највећом библиотеком у Словенији.³ Но, историја ове музиколошке библиотеке (као што је случај и са библиотекама осталих одсека Филозофског факултета) знатно је дужа, те директно повезана с утемељењем Катедре за музикологију на Филозофском факултету у Љубљани, 1961/62. године.

Наиме, у Словенији су, као и у осталим републикама бивше Југославије, први кораци ка институционализацији музиколошке науке учињени по завршетку Другог светског рата. Нешто раније у односу на музичке академије у Београду и Загребу, на којима се Катедра за историју музике и музички фолклор, односно Хисторијско-теоријски одјел оснивају 1948. године,⁴ на Музичкој академији у Љубљани већ је 1945. године организована такозвана Научна катедра (Znanstveni oddelek). Првобитно су ову Катедру чинила два одсека: Научни одсек/Одсек за историју музике (Znanstveni odsek/Odsek za zgodovino glasbe), под вођством музиколога Драготина Цветка, и Одсек за музички фолклор (Odsek za glasbeno folkloro), на чијем се челу налазио Франце Маролт, хоровађа и етнолог. Услед Маролтове смрти (1951), а у недостатку адекватног заменика који би дошао на његово место, Одсек за музички фолклор је укинут, па је научна делатност Музичке академије остала да живи кроз Одсек за историју музике.⁵ Но, како је, према речима музиколога и педагога Јожа Сивеца, временом постало јасно да је за научно-истраживачки рад основа коју може да пружи Музичка академија преуска, појавиле су се иницијативе за утемељење Катедре за музикологију при Филозофском факултету у Љубљани.⁶ Главну улогу у оснивачком процесу, а потом и у руковођењу новооснованом Катедром, преузеће тада већ афирмисани словеначки и југословенски музиколог, Драготин Цветко, који је, иначе, готово деценију раније

³ Milan Lovenjak, *Zgodovina OHK FF*, http://www.ff.uni-lj.si/OHK/O_NAS/Zgodovina [приступљено 25. 4. 2019].

⁴ Треба указати да је 1947. године у Београду основан и Музиколошки институт Српске академије наука. Више о процесу оснивања ове институције видети у: Ivana Vesić, Danka Lajić Mihajlović, „The Dominant Currents in the Research of Music in Serbia: An Overview of the Institute of Musicology SAS’s Early History (1947–1965)“, *Musicology*, 25, 2018, 49–76.

⁵ Matjaž Barbo, „»Moj življenski načrt«: Dragotin Cvetko in začetki študija muzikologije na Slovenskom“, *Muzikološki zbornik*, 46/2, 2010, 6.

⁶ Jože Sivec, „Razvoj slovenske glazbeno-povijesne znanosti od osnivanja Odjela za muzikologiju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani“, *Zvuk: jugoslavenski muzički časopis*, 2, 1989, 5.

размишљао о утемељењу Музиколошког института при Музичкој академији у Љубљани.⁷

Основана 1961. године у Федеративној Народној Републици Југославији (да би са радом почела наредне године),⁸ Катедра за музикологију љубљанског Филозофског факултета пуних је тридесет година функционисала у некадашњој заједничкој држави. Драготин Цветко био је задужен за формулисање оквира студијског програма, који је, уз студијске предмете историја музичког образовања, историја музике и музичке естетике, музичка психологија, музичка методика, обухватао и предмет под називом југословенска музичка историја (*jugoslovanska glasbena zgodovina*).⁹ Поред тога што је ово једина музиколошка катедра на простору бивше државе која није основана при Музичкој академији, она је била и прва катедра у Југославији с могућношћу извођења докторских студија у области музикологије и етномузикологије. Указујући на њен значај за целокупну југословенску музикологију, музиколог Матјаж Барбо истиче да је управо један од главних циљева ‘трансфера музиколошких студија’ с Музичке академије на Филозофски факултет био отварање могућности за докторирање на домаћем тлу, што на Музичкој академији, као претежно уметничкој, а не научној институцији, правно није било могуће.¹⁰ С тим у вези, пишући о систему студија музикологије у Словенији, Јоже Сивец крајем 80-их наводи како је на овој Катедри до тада „[...] настало више докторских дисертација и магистарских радова, који осветљавају различите проблеме из прошлости, али и садашњости словеначке, хрватске и српске музике“.¹¹ Поменути чињенице наводе на размишљање о потенцијално богатој опскрбљености фонда Библиотеке љубљанске Катедре за музикологију грађом о свим јужнословенским музичким традицијама, па тако и оном, везаном за српско музичко наслеђе. Оваквој претпоставци доприноси и карактеристична класификација грађе у каталогу МБ, у којему се, између осталих, налазе следеће одреднице: *Теме из музике југословенских аутора* и *Музичке културе народа Југославије* (у оквиру писаних извора), као и подкатегија *Југословенски аутори*, у склопу категорија *Ноте* и *Фонотека*.

У почетним годинама рада МБ уложени су велики напори за обogaћење библиотечког фонда, који је у знатној мери бивао употпуњиван грађом са Музичке академије. Први библиотекар био је музиколог Андреј Ријавец, који је уз помоћ свога оца, библиотекара, Јосипа Ријавца, сачинио двојни, такозвани *Listkovni katalog* – Абецедни и Систематски.¹² Захваљујући развоју дигиталне технологије, овај каталог

⁷ Више о томе у: Katarina Bedina, *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Cvetkom in Petrom Konjovičem (1949–1968)*, Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007, 32–33.

⁸ Драготин Цветко преговоре око њеног оснивања започиње током 50-их година прошлог века.

⁹ Tomaž Faganel, „Dragotin Cvetko – univerzitetni učitelj“, у: Metoda Kokole, Maruša Zupančič (ур.), *Ob stoletnici rojstva akademika Dragotina Cvetka (1911–1993): nacionalna glasbena zgodovina: preobrazbe v drugi polovici 20. stoletja*, Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti – Založba ZRC, 2012, 185.

¹⁰ Matjaž Barbo, нав. дело, 11.

¹¹ Jože Sivec, „Sistem študija muzikologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani in njegovi vzgojnoizobraževalni cilji“, у: Primož Kuret (ур.), *Vidiki sodobne glasbene vzgoje*, Ljubljana, Festival Ljubljana, 1987, 54.

¹² Tanja Curhalek, *Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: zgodovinski pregled, značilnosti in razvojni trendi* (diplomsko delo), Ljubljana, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete, 2002, 71. Скраћену верзију свог дипломског рада ауторка је публиковала као чланак у часопису:

данас је доступан на интернет страници Катедре за музикологију ФФ.¹³ С друге стране, грађа која је у МБ пристизала током новијих датума, може се претраживати путем интернет платформе КОБИС (COBISS – Co-operative Online Bibliographic System & Services). Један од тренутних приоритета библиотекара јесте да се КОБИС употпуни и подацима за све библиотечке јединице из *Listkovnog kataloga*, што је до сада, према речима библиотекара Петера Грума, учињено за тек нешто више од четрдесет процената тог библиотечног фонда.¹⁴

У фокусу овог рада биће критичко представљање грађе из српске уметничке музичке баштине, похрањене у љубљанској Библиотеци Катедре за музикологију, уз настојање да се установе потенцијали ове библиотеке као својеврсне ‘базе података’ за упознавање или истраживачки приступ српској уметничкој музичкој култури. На основу пописа и анализе, ова грађа се може разврстати у три засебне целине:

Музиколошка књижна збирка (енциклопедије, лексикони, каталози, докторске дисертације, монографије, збирке написа, зборници радова, часописи, сепарати).

Нотна збирка – Нототека (штампане музикалије српских композитора).

Звучна збирка – Фонотека (различите врсте носача звука са делима српских композитора).

У првој, најобимнијој Збирци, похрањени су извори о српској уметничкој музици који се могу поделити у две групе. Први од њих су прилози у склопу публикација усредсређених на југословенски простор или контекст; други извори су, пак, начелно оријентисани на теме српске уметничке музике. Паралелно с тим, систематизација како прве, тако и друге врсте извора, може се базирати на садржинским, односно тематским фокусима постојећих публикација: историјски прегледи развоја музике, публикације о питањима стилова, проблемима музичких жанрова, аспектима црквене музике, те издања која су у целости посвећена одређеном композитору или другим музичарима, музичким институцијама, и тако даље. За разлику од организације Музиколошке књижне збирке, систематизација Нотне и Звучне збирке спровешће се ‘хронолошки’, односно, покушаће да испрати развојне етапе српског музичког стваралаштва од романтизма до савремене музике.¹⁵

Tanja Curhalek, „Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: značilnosti in razvojni trendi“, *Knjižnica*, 47/3, 2003, 67–84.

¹³ Абецедни каталог обухвата следеће категорије: *Књиге; Универзитетски радови (докторски, магистарски, семинарски радови); Ноте (светски аутори, југословенски аутори, словеначки аутори); Фонотека (светски аутори, југословенски аутори, словеначки аутори) и Видеотека*. Категорије које чине Систематски каталог јесу: *Музика опште и музикологија; Историја музике – опште; Музика као предмет других наука; Музичка теорија; Музички жанрови; Инструменти и Композитори*. Видети на: *Listkovni katalog (1965–2000)* <http://muzikologija.ff.uni-lj.si/knjiznica-2/listkovni-katalog-1965-2000/> [приступљено 10. 10. 2019].

¹⁴ Из усменог разговора са Петером Грумом, марта 2019. године у Љубљани.

¹⁵ Како је циљ истраживања приказати грађу о српској уметничкој музици, штампане музикалије и носаче звука са делима српских композитора уметничке музике, у раду изостају публикације (српских аутора или

Музиколошка књижна збирка

Први кораци у истраживању музиколошких прилога о српској музичкој култури у МБ били су усмерени ка алфабетски сортираним приручницима. Поред тротомне југословенске *Muzičke enciklopedije*, двотомног *Leksikona jugoslavenske muzike*, јавља се још низ енциклопедијско-лексиконских публикација (иностраних издавача), које нису стриктно оријентисане на уметничку музику ових простора, као и велики број каталога, од којих поједини својим садржајем испуњавају и критеријуме научних студија. У таква каталожка издања убрајају се она која на особене начине пружају читаоцу увид у знамените и актуелне личности југословенског музичког живота: *Muzika između nas* (садржи интервјуе са двадесет музичких уметника Југославије),¹⁶ *Jugoslavanska glasbena dela* (краће биографије преко 120 југословенских композитора, изузев словеначких),¹⁷ *Kompozitori i muzički pisci Jugoslavije*,¹⁸ те *Susreti sa suvremenim kompozitorima Jugoslavije*.¹⁹ У оквиру ове групе публикација посебно се издвајају *Прилози биографском речнику српских музичара* (Владимир Ђорђевић) и *Muzički stvaraoci u Srbiji* (Властимир Перичић), које се од претходних разликују по томе што су оријентисане искључиво на музичке ауторе из Србије.²⁰

Писане трагове о српској музици налазимо и у издањима (често уз врло минуциозне критичке осврте) која представљају споменице о деловању појединих академских институција, организација и стручних удружења, као и у публикацијама о одређеним/с одређених југословенских сусрета или фестивала.²¹ Та издања углавном су

српских издавача) које нису оријентисане на проблеме националне уметничке музике, већ третирају питања из опште историје музике, музичке педагогије, музичке теорије, и њима сродних дисциплина. Но, указао бих да се у овој библиотеци може наћи знатан број уџбеника из музичке теорије и педагогије српских аутора (углавном у издању Универзитета уметности у Београду), који представљају обавезну литературу на музичким/уметничким факултетима и академијама у Србији, али и врло заступљену литературу на музиколошким и музичким студијама у Словенији.

¹⁶ Miloš Jevtić, *Muzika između nas*, Knjaževac, Nota, 1979. Налик оваквој форми публикација јесу и такозвани ‘зборници сећања’ – Andrija Tomašek (ур.), *Muzika i muzičari u NOB: zbornik sećanja*, Beograd, Savez organizacija kompozitora Jugoslavije, 1982; Anton Eberst (ур.), *Muzika iza bodljikavih žica: zbornik sećanja jugoslovenskih ratnih zarobljenika, interniraca i političkih zatvorenika, za vreme narodnooslobodilačkog rata 1941–1945. godine*, Beograd, Savez udruženja muzičkih umetnika Jugoslavije, 1985.

¹⁷ Akil Koci, *Jugoslavanska glasbena dela*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1980. Словеначки аутори изузети су из ове публикације, будући да је музиколог Андреј Ријавец годину дана раније објавио књигу *Slovenska glasbena dela* (Andrej Rijavec, *Slovenska glasbena dela*, Ljubljana, Državna založba Slovenije, 1979).

¹⁸ Zija Kučukalić, Milena Milosavljević-Pešić (ур.), *Kompozitori i muzički pisci Jugoslavije: članovi Saveza kompozitora Jugoslavije: 1945–1967: katalog*, Beograd, Savez kompozitora Jugoslavije, 1968.

¹⁹ Truda Reich, *Susreti sa suvremenim kompozitorima Jugoslavije*, Zagreb, Školska knjiga, 1972.

²⁰ Владимир Р. Ђорђевић, *Прилози биографском речнику српских музичара*, Београд, САН – Музиколошки институт – Научна књига, 1950; Властимир Перичић, *Muzički stvaraoci u Srbiji*, Beograd, Prosveta, [1969]. Значајно је истаћи и присуство јединствене публикације у музиколошкој литератури, *Вишејезичног речника музичких термина* Властимира Перичића (Београд, САНУ – Музиколошки институт, 1985).

²¹ Predrag Milošević (ур.), *SAKOJ: 1950–1970*, Beograd, Savez kompozitora Jugoslavije, 1970; Krešimir Fribec (ур.), *Dela domaćih autora izvedena na Jugoslovenskoj muzičkoj tribini*, Beograd, Savez kompozitora Jugoslavije, 1973; *Takmičenje članova Muzičke omladine*, Beograd, MO Srbije, 1976; Властимир Перичић, *Четрдесет година Факултета музичке уметности (Музичке академије) 1937–1977*, Beograd, Универзитет уметности, 1977; Anton Eberst, *Trideset godina Saveza udruženja muzičkih umetnika Jugoslavije*, Beograd – Novi Sad, Savez udruženja muzičkih umetnika Jugoslavije – Udruženje muzičkih umetnika SAP Vojvodine –

плод заједничког рада музичара различитих профила (композитора, музиколога, музичких теоретичара, музичких педагога, извођача...) током вишедеценијског постојања југословенске државе, а осим што годином издања припадају периоду социјалистичке Југославије (све ове публикације су из 60-их, 70-их и 80-их година прошлог века), ова грађа је највећим делом тематски претежно и оријентисана на тај историјски период.

Музиколошка књижна збирка не оскудева у историјама музике, као капиталним студијама из пера доајена југословенске музикологије – Стане Ђурић-Клајн, Јосипа Андреиса и Драготина Цветка. Поред *Historijskog razvoja muzičke kulture u Jugoslaviji*,²² на којем су одгајане генерације југословенских музиколога, и за који би се могло рећи да је парадигматичан музиколошки допринос тадашњој културној политици, у овом фонду су похрањене и самосталне студије поменутих музиколога, као доприноси словеначкој, хрватској и српској музикологији.²³ Не треба изгубити из вида да је Драготин Цветко аутор јединствене, интегрисане историје музике јужнословенских народа²⁴ (што на изванредан начин говори о респектабилном односу ка културама блиских народа од стране оснивача и организатора студијског програма љубљанске Катедре за музикологију), али и то да су постојали преговори Драготина Цветка и Петра Коњовића да управо овај словеначки музиколог напише историју српске музике.²⁵ Споменимо и да су уз Коњовића, у Цветковом кругу пријатеља били Станојло Рајичић и Димитрије Стефановић, што је могло да допринесе његовом избору за дописног члана Српске академије наука и уметности (САНУ) 1968. године, те унапређењу сарадње САНУ и

Udruženje kompozitora SAP Vojvodine, 1980; Srećko Lipovčan (ур.), *Glazbeno stvaralaštvo naroda i narodnosti Jugoslavije*, Beograd – Zagreb, Savez organizacija kompozitora Jugoslavije, 1980; Franjo Bilić i drugi (ур.), *Glazbena baština naroda i narodnosti Jugoslavije od 16. do 19. stoljeća*, Zagreb – Varaždin, Muzički informativni centar – Varaždinske barokne večeri, 1980; Marija Božić, Eva Sedak (ур.), *Skladateljske sinteze osamdesetih godina*, Zagreb, Muzički biennale Zagreb – Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 1986; Vlastimir Perić (ур.), *XV susreti muzičkih akademija – fakulteta Jugoslavije*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 1988.

²² Josip Andreis, Dragotin Cvetko, Stana Đurić-Klajn, *Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji*, Zagreb, Školska knjiga, 1962.

²³ Уз књигу *Uvod u istoriju jugoslovenske muzike* (Beograd, Umetnička akademija, 1963), из пера пионирке српске музикологије, Стане Ђурић-Клајн, издвајају се и две публикације усредсређене на ‘српске музичке теме’ – *Акорди прошлости* (Beograd, Prosveta, 1981), као вредан допринос истраживању српске музике у раздобљу од XVIII до XX века, те историја српске музике на енглеском језику, *A survey of Serbian music through the ages* (Beograd, Savez kompozitora Srbije, 1972) садржајно аналогна поглављу о српској музици из *Historijskog razvoja muzičke kulture u Jugoslaviji*. Овим насловима прикључује се и зборник радова *Српска музика кроз векове* (Beograd, САНУ, 1973), чији је уредник, Стана Ђурић-Клајн, окупила еминентне српске музикологе и етномузикологе. Уз предговор Михаила Вукдраговића, зборник чине радови Драгутина Гостушког, Димитрија Стефановића, Стане Ђурић-Клајн, Надежде Мосусове, Милице Илијин, Радмиле Петровић, Данице Петровић и Ане Матовић.

²⁴ Прво издање ове књиге објављено је на немачком језику 1975. године (Dragotin Cvetko, *Musikgeschichte der Südslawen*, Kassel – Maribor, Bärenreiter – Obzorja, 1975). У верзији на словеначком језику издата је 1981. године (Dragotin Cvetko, *Južni Slovani v zgodovini evropske glasbe*, Maribor, Obzorja, 1981), а у преводу на српски језик 1985. године (Dragotin Cvetko, *Južni Sloveni u istoriji evropske muzike*, Beograd, Nolit, 1984).

²⁵ Katarina Bedina, нав. дело, 11–15.

Словеначке академије наука и уметности (Slovenska akademija znanosti in umetnosti).²⁶ Посебну вредност МБ даје богата заоставштина Драготина Цветка, у којој се налазе разноврсни прилози светске и југословенске музичке баштине.²⁷

У оквиру посебне категорије Музиколошке књижне збирке издвајају се научне монографије, чији су аутори усредсређени на посебне аспекте српског музичког стваралаштва/српске музичке културе. Наиме, како је већ указано да су у бившој Југославији докторске студије из области наука о музици првобитно биле могуће једино на љубљанској Катедри за музикологију, на њој је титуле доктора наука стекла неколицина тадашњих магистара из Србије, али и из осталих југословенских република.²⁸ С тим у вези, докторске дисертације из области српске музике одбрањене на овој Катедри (којих је укупно седам), намећу се као прва поткатегија у оквиру научних монографија. Уз докторате музиколога Надежде Мосусове (*Утицај фолклорних елемената на структуру романтизма у српској музици*, 1970), Роксанде Пејовић²⁹ (*Музички инструменти на средњовековним споменицима Србије и Македоније*, 1975), Данице Петровић (*Осмогласник у музичкој традицији Јужних Словена*, 1979), те Мелите Милин (*Прожимање традиционалног и новог у послератној српској музици*, 1995), посебно је занимљиво истаћи да су у Љубљани на темама из области српске музике докторирали истакнути музиколози из Босне и Херцеговине и Словеније. Посреди су Зија Кучукалић, чији је наслов докторске дисертације *Развојне карактеристике и*

²⁶ Стефановић наводи да је од седам докторских дисертација које су се бавиле тематиком српске музике и биле одбрањене на Филозофском факултету у Љубљани, чак шест било рађено под менторством Драготина Цветка: у питању су дисертације Зије Кучукалића, Надежде Мосусове, Роксанде Пејовић, Марије Корен/Бергамо, Данице Петровић (уз коменторство Димитрија Стефановића) и Радмиле Петровић, док је после Цветкове смрти, дисертацију посвећену проблематици српске музике, под менторством Андреја Ријавца и Надежде Мосусове, на истој Катедри одбранила Мелита Милин. Dimitrije Stefanović, „Doprinos akademika Dragotina Cvetka srpskoj muzikologiji“, у: *Metoda Kokole, Maruša Zupančič* (ур.), нав. дело, 225–227.

²⁷ Између осталог, у заоставштини Драготина Цветка налази се чувена Бартокова (Béla Bartók) збирка српско-хрватских народних песама (Béla Bartók, Albert B. Lord, *Serbo-croatian Folk Songs: Texts and Transcriptions of Seventy-five Folk Songs from the Milman Parry Collection and a Morphology of Serbo-Croatian Folk Melodies*, New York, Columbia University Press, 1951), као и монографија *Vreme umetnosti* Драгутина Гостушког, капитална студија у српској естетичкој литератури (Dragutin Gostuški, *Vreme umetnosti: prilog zasnivanju jedne opšte nauke o oblicima*, Beograd, Prosveta, 1968). Комплетан попис Цветкове заоставштине видети у: Lidija Podlesnik Tomášiková (ур.), *Zbirka Dragotina Cvetka (1911–1993)*, Ljubljana, Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2014. Доступно на: http://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/Dokumenti/ОНК/o_knjiznicah/zbirka_dragotina_cvetka_1911-1993-1.pdf [приступљено 10. 10. 2019].

²⁸ Прву докторску дисертацију на Факултету музичке уметности у Београду одбранио је етномузиколог Ђорђе Ђорђијев 1985. године. Видети у: Ивана Перковић (ур.), *80 година Музичке академије Факултета музичке уметности*, Београд, Факултет музичке уметности, 2017, 53.

²⁹ Из богатог опуса Роксанде Пејовић, у МБ заступљене су следеће публикације: *Историја музике. За музичке школе*, II део, Београд, Завод за издавање уџбеника СР Србије, 1969; *Varokni koncert*, Beograd, Nolit, 1982; *Представе музичких инструмената у средњовековној Србији*, Београд, САНУ, 1984; *Српско музичко извођаштво 1831–1941*, Београд, Pro musica (посебно издање), 1984; *Oskar Danon*, Beograd, Univerzitet umetnosti, 1986; *Српско музичко извођаштво романтичког доба*, Београд, Универзитет уметности, 1991; *Музиколог Стана Ђурић-Клајн: историографска, есејистичка и критичарска делатност*, Београд, САНУ – Музиколошки институт – Удружење композитора Србије, 1994; *Musical instruments in medieval Serbia*, Belgrade, University of Arts, 2013.

достигнућа српске романтичарске соло-пјесме (1964), те Марија Бергамо, која је докторирала са темом *Елементи експресионистичке оријентације у српској музици до 1945* (1973).³⁰ Уз музикологе, на овој Катедри је свој докторат, под насловом *Српска народна музика. Песма као израз народног музичког мишљења* (1985) одбранила и етномузиколог Радмила Петровић (некадашња директорка Музиколошког института САНУ).³¹ Поред докторских радова и већ поменутих публикација Стане Ђурић-Клајн и Роксанде Пејовић, као доприноса српској романтичарској музици, доступне су и монографске студије других српских музиколога (Валентине Радоман, Весне Микић, Мирјане Веселиновић-Хофман, Марије Масникосе, Тијане Поповић-Млађеновић, Надежде Мосусове) о импресионистичким, неокласичним, авангардним и минималистичким тенденцијама у српској музици, о начинима музичког мишљења и феноменима музичког писма, о српском музичком театру.³² Сумирајући овај део

³⁰ У МБ се чувају изузетно вредни сепарати на немачком језику, у којима се Марија Бергамо такође бавила стилским проблемима југословенске музике (*Neoklassizistischen Tendenzen in der Musik den jugoslawischen Raum zwischen zwei Weltkriegen /Colloquium Bohuslav Martinu, his pupils, friends and contemporaries. Brno 1990, Brno, Ustav hudební vedy filozofické fakulty MU 1993/; Wandels des Begriffs „Avantgarde“ in musiktheoretischen und –ästhetischen Denken in Jugoslawien zwischen 30-ger Jahren und Heute /Colloquium Music in metamorphoses of Aesthetic categories. Brno 1986, Masarykova universita 1993/*). Овим сепаратима додајемо и један из пера Приможа Курета, под насловом *Kulturelle Zentren der jugoslawischen Nation im 19. Jahrhundert* (потпуни библиографски подаци су непознати).

³¹ Иако је у фокусу овог рада српска уметничка музика, у најкраћим цртама осврћу се на ‘присутност’ српске традиционалне фолклорне музике у МБ. Поред публикација са својевремених Конгреса фолклориста Југославије (из више година), етномузиколошки прилози доступни су у оквиру бројних часописа и зборника са научних скупова. Срећу се и монографска издања еминентних српских етномузиколога (Драгослава Девића, Димитрија Големовића, Мирјане Закић, Јелене Јовановић, Данке Лајић-Михајловић, Весне Карин), записи српских традиционалних песама из различитих крајева Србије (мелографа или уредника: Стевана Мокрањца, Косте Манојловића, Милоја Милојевића, Миодрага Васиљевића, Драгослава Девића, Живојина Станковића, Вере Бојић), те неколико новијих носача звука српске традиционалне музике. Важно је указати и на значај радова словеначког етномузиколога Сванибора Петана (Svanibor Pettan), чија истраживања обухватају музичку традицију више балканских народа, па је тако његов магистарски рад *Савремена фолклорна плесна музика у Египту и сродне појаве у фолклорној музици Косова* (1987), оријентисан управо ка традиционалној музици географског простора Србије. Када говоримо о етномузиколошкој грађи у МБ, немогуће је изоставити заоставштину Бруна Нетла (Bruno Nettl), коју је овај чешки етномузиколог покљонио љубљанској Катедри за музикологију, а која, између осталог, садржи напise етномузиколога Драгослава Девића, као и етнокореолога Данице Јанковић и Љубице Јанковић. Видети у: Lidija Podlesnik Tomášiková (ур.), *Zbirka separatov Bruna Nettla (1930)*, Ljubljana, Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2014. Доступно на: http://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/Dokumenti/OHK/o_knjiznicah/zbirka_separatov_bruna_netla_1930-1.pdf [приступљено 10. 10. 2019].

³² У питању су следеће публикације: Valentina Radoman, *Muzički impresionizam: elementi impresionističkog stila u srpskoj muzici prve polovine 20. veka*, Novi Sad, Akademija umetnosti, 2018; Vesna Mikić, *Lica srpske muzike: neoklasicizam*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti – Katedra za muzikologiju, 2009; Mirjana Veselinović, *Stvaralačka prisutnost evropske avangarde u nas*, Beograd, Univerzitet umetnosti, 1983; Marija Masnikosa, *Muzički minimalizam: američka paradigma i differentia specifica u ostvarenjima grupe beogradskih kompozitora*, Beograd, Clio, 1998; Tijana Popović Mladenović, *Procesi panstilističkog muzičkog mišljenja*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti – Katedra za muzikologiju – Signature, 2009; Tijana Popović Mladenović, *Muzičko pismo: muzičko pismo i svest o muzičkom jeziku sa posebnim osvrtom na avangardnu muziku druge polovine XX veka*, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 2015; Надежда Мосусова, *Српски музички театар: исторјиски фрагменти*, Београд, Музиколошки институт САНУ, 2013.

Музиколошке збирке, може се закључити да, нажалост, изостаје приличан број монографија новијег датума из пера српских музиколога млађих генерација, чија су научна интересовања и истраживања усмерена ка националној музичкој култури.

Посебно место у оквиру грађе о српској уметничкој музици припада монографијама и зборницима радова који су у целости посвећени животу и стваралаштву једне личности (композитора, музиколога, извођача). Издавачи већине ових публикација јесу најрелевантније научне, образовне и културне институције из Србије, попут Српске академије наука и уметности (САНУ), Музиколошког института САНУ (МИ САНУ), Универзитета уметности у Београду (УУ), Факултета музичке уметности у Београду (ФМУ), те Удружења композитора Србије (УКС). Наслове ових публикација заузимају имена из српског музичког живота XIX и XX века: Даворин Јенко,³³ Јосиф Маринковић,³⁴ Стеван Стојановић Мокрањац,³⁵ Петар Коњовић,³⁶ Милоје Милојевић,³⁷ Стеван Христић,³⁸ Јосип Славенски,³⁹ Злата Ђунђенац,⁴⁰ Коста

³³ Поред Цветкових монографија на српском и словеначком језику – *Даворин Јенко и његово доба* (Београд, САН – Музиколошки институт – Научна књига, 1952) и *Davorin Jenko. Doba – življenje – delo* (Ljubljana, Slovenski knjižni zavod, 1955), издваја се и публикација из 1935. године поводом стогодишњице од Јенковог рођења, уредника Карола Макоте (Karol Mahkota, *Davorin Jenko*, Ljubljana, Komisionalna založba Glasbene Matice, 1935). Као плод сарадње српских и словеначких музиколога стоји и зборник радова новијег датума, Katarina Tomašević (ур.), *Davorin Jenko (1835–1914): prilozi za kulturu sećanja/prispevki za kulturo spomina*, Београд, Muzikološki institut SANU – Nacionalni savet slovenačke nacionalne manjine u RS, 2016.

³⁴ Властимир Перичић, *Јосиф Маринковић: живот и дела*, Београд, САНУ – Научна књига, 1967.

³⁵ Миленко Живковић, *Руковети Ст. Ст. Мокрањца: аналитичка студија*, Београд, САН – Музиколошки институт – Научно дело, 1957; Михаило Вукдраговић (ур.), *Зборник радова о Стевану Мокрањцу*, Београд, САНУ, 1971.

³⁶ Аноним, *Поводом 80-годишњице рођења Петра Коњовића*, Београд, Музиколошки институт – Научно дело, 1963; Димитрије Стефановић (ур.), *Живот и дело Петра Коњовића: зборник радова са научног скупа одржаног од 25. до 27. октобра 1983, поводом 100-годишњице композиторовог рођења*, Београд, САНУ – Музиколошки институт, 1989; Snežana Nikolajević, *Libretistički postupak Petra Konjovića*, Београд, Udruženje kompozitora Srbije, 1984; Katarina Bedina, *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Svetkom in Petrom Konjovičem (1949–1968)*, Ljubljana, Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007.

³⁷ Петар Коњовић, *Милоје Милојевић: композитор и музички писац*, Београд, САН – Научна књига, 1954; Nadežda Mosusova, Roksanda Pejović, Radmila Petrović, Vlastimir Peričić (ур.), *Miloje Milojević, kompozitor i muzikolog: zbornik radova sa naučnog skupa održanog povodom stogodišnjice umetnikovog rođenja*, Београд, Udruženje kompozitora Srbije, 1986; Властимир Перичић (ур.), *Композиторско стваралаштво Милоје Милојевића: зборник радова с научног скупа одржаног од 25. до 27. новембра 1996. године поводом 50. годишњице композиторове смрти*, Београд, Музиколошки институт САНУ, 1998.

³⁸ Marija Bergamo, *Nacionalno i kozmopolitsko u muzičkoj poetici Stevana Hristića* (сепарат). Објављено у: Димитрије Стефановић (ур.), *Живот и дело Стевана Христића: зборник радова са научног скупа одржаног 19. и 20. новембра 1985, поводом 100-годишњице композиторовог рођења*, Београд, САНУ – Музиколошки институт, 1991; Ана Радошевић, *О сценским извођењима Охридске легенде Стевана Христића: прилог историографији српске балетске сцене*, Београд, Музиколошки институт САНУ, 2017.

³⁹ Eva Sedak, *Josip Štolcer Slavenski: skladatelj prijelaza*, Zagreb, Muzički informativni centar, Muzikološki zavod, 1984; Sanja Grujuć, *Orkestarska muzika Josipa Slavenskog*, Београд, Udruženje kompozitora Srbije, 1984.

⁴⁰ Ирена Грицкат, *Злата Ђунђенац: 12. III 1898–26. VI 1982*, Београд, САНУ – Музиколошки институт, 1990.

Манојловић,⁴¹ Стана Ђурић-Клајн,⁴² Милан Ристић,⁴³ Војислав Вучковић,⁴⁴ Станојло Рајичић,⁴⁵ Оскар Данон,⁴⁶ Василије Мокрањац,⁴⁷ Карл Кромбхолц.⁴⁸

Констатује се да је доминантан број наслова посвећен српским композиторима чије се деловање првенствено везује за период између два светска рата. С друге стране, име Даворина Јенка, композитора који се због специфичних животних околности данас подједнако може сматрати припадником словеначке и српске романтичарске музичке културе,⁴⁹ рекло би се, сасвим очекивано, заузима посебно место у библиотечком фонду МБ. Треба истаћи да је Драготин Цветко током рада на монографији о овом словеначком композитору с београдском адресом интензивно био у преписци с Петром Коњовићем, сарађивао са сарадницима Музиколошког института САН (посебно са Коњовићем и Стојаном Лазаревићем), те боравио у Београду (1950). С тим у вези, музиколог Катарина Томашевић истиче да је прича о путевима настанка Цветкове монографије о Даворину Јенку, заправо, први конкретни резултат словеначко-српских музиколошких веза у ФНРЈ.⁵⁰

Паралелно с прилозима о српским музичким ствараоцима, уочава се да МБ не оскудева ни у написима о музици из пера оних композитора који су развијали плодносну музиколошку делатност. Наилази се на добро познате збирке текстова Петра Коњовића (1965), Војислава Вучковића (1955; 1962), Николе Херцигоње (1972), али и

⁴¹ Vlastimir Perićić (ур.), *U spomen Koste P. Manojlovića: kompozitora i etnomuzikologa: zbornik radova*, Београд, Факултет музичке уметности, 1989.

⁴² Роксанда Пејовић, *Музиколог Стана Ђурић-Клајн: историографска, есејистичка и критичарска делатност*, Београд, САНУ – Музиколошки институт – Удружење композитора Србије, 1994.

⁴³ Марија Бергато, *Delo kompozitora: stvaralački put Milana Ristića: od prve do šeste simfonije*, Београд, Универзитет уметности, 1977.

⁴⁴ Мирјана Веселиновић-Хофман, Мелита Милин (ур.), *Праг и студенти композиције из Краљевине Југославије: поводом 100-годишњице рођења Станојла Рајичића и Војислава Вучковића*, Београд, Музиколошко друштво Србије – Сигнатуре, 2010.

⁴⁵ Vlastimir Perićić, *Stvaralački put Stanojla Rajičića*, Београд, Уметничка академија, 1971; Мирјана Веселиновић-Хофман, Мелита Милин (ур.), *Праг и студенти композиције из Краљевине Југославије: поводом 100-годишњице рођења Станојла Рајичића и Војислава Вучковића*, Београд, Музиколошко друштво Србије – Сигнатуре, 2010.

⁴⁶ Roksanda Pejović, *Oskar Danon*, Београд, Универзитет уметности, 1986.

⁴⁷ Ivana Medić, *Klavirska muzika Vasilija Mokranjca*, Београд, Studentski kulturni centar – Knjižara Bookwar, 2004.

⁴⁸ Iga Prodanov-Krajišnik, *Klavirska muzika Karla Krombholca*, Novi Sad, Zavod za kulturu Vojvodine, 2009.

⁴⁹ Позивајући се на различите верзије етничког концепта нације и националног идентитета, музиколог Ивана Весић у анализи дискурса о Даворину Јенку пре Првог светског рата уочава да се, с једне стране, Јенко због (јужно)словенског порекла (иако Словенац) укључивао у српску музичку традицију, док се, с друге стране, словеначка националност овог свестраног музичара видела као препрека „[...] за poniranje u duh srpskog muzičkog folkloru kao bitnim preduslovom za kreiranje zaista autentične srpske muzike“. Видети у: Ivana Vesić, „Davorin Jenko ‘naš stranac’ u kulturnom životu Beograda (1865–1914): Kontradiktornost etničkog koncepta nacionalnog identiteta“, *Časopis LIMESplus: Stranci u Beogradu*, 2, 2013, 175–195.

⁵⁰ Katarina Tomašević, „Kako je o Davorinu Jenku pisao Dragotin Cvetko. Prilog proučavanju slovenačko-srpskih muzikoloških veza u doba FNRJ“, у: Katarina Tomašević (ур.), *Davorin Jenko (1835–1914): prilozi za kulturu sećanja/prispjevki za kulturo spomina*, Београд, Музиколошки институт САНУ – Национални савет словеначке националне мањине у РС, 2016, 131.

Павла Стефановића (1958; 1986), Душана Плавше (1969) и Петра Бингулца (1988).⁵¹ Будући да је литература о савременим српским композиторима прилично оскудна (не само у Збирци МБ, него у српској музиколошкој продукцији иначе), посебно бих указао на значај Бингулчевих *Napisa o muzici*, који представљају вредан музиколошки допринос разматрању српских композитора чије је стваралаштво обележило и другу половину прошлога века.⁵² Необично је да написи из веома богатог музиколошког опуса Милоја Милојевића (првог српског доктора музикологије) у потпуности изостају. Поређења ради, тротомно издање Милојевићевих *Музичких студија и чланака*, као и низ других музиколошких студија овог аутора, могу се наћи у Глазбеној збирци Народне и универзитетске библиотеке у Љубљани.

У склопу Музиколошке збирке МБ нужно је као засебну категорију издвојити прилоге о духовном музичком наслеђу Србије. Чињеница да ова библиотека не обилује грађом о српској црквеној музици, можда би се могла објаснити на основу природе друштвених констелација. Наиме, очигледно се у преовлађујуће римокатоличкој словеначкој средини, а уз константне проблеме с просторним капацитетима библиотека, који, нажалост, често утичу на одлуке о потенцијалном ширењу библиотечких фондова, није осећала прека потреба за интензивнијом потражњом грађе о православној музици. На поједине библиотечке јединице које припадају овој невеликој ‘црквеној збирци’ већ је било указано у оквиру навођења докторских дисертација (у питању су радови Роксанде Пејовић и Данице Петровић), а своје место овде налази и неколицина публикација и сепарата о српској средњовековној музици и музичким рукописима истакнутог познаваоца духовне музике, музиколога Димитрија Стефановића, те студије о српском Осмогласнику и песмама *Србљака* Иване Перковић и Марине Марковић.⁵³ Треба указати и на изузетно вредну *Споменицу Панчевачког српског црквеног певачког друштва* из 1938. године, историчара Миховила Томандла. Иначе, овај аутор и Драготин Цветко лично су се познавали и сарађивали приликом Цветковог истраживања грађе о Даворину Јенку, који је управо са поменутих певачким друштвом из Панчева започео своју успешну каријеру у Србији (1862/63).⁵⁴ На самом крају, а у контексту грађе о српској духовној музици, истакнимо и заступљеност неколицине студија на енглеском

⁵¹ Петар Коњовић, *Огледи о музици*, Београд, Српска књижевна задруга, 1965; Војислав Вучковић, *Избор есеја*, Београд, САН – Музиколошки институт – Научна књига, 1955; Војислав Вучковић, *Уметност и уметничко дело: есеји и студије о уметности и музици*, Београд, Нолит, 1962; Nikola Hercigonja, *Napisi o muzici*, Beograd, Umetnička akademija, 1972; Pavle Stefanović, *Tragom tona*, Sarajevo, Svjetlost, 1958; Pavle Stefanović, *Um za tonom*, Beograd, Nolit, 1986; Душан Плавша, *Музика из разних аспеката: естетичког, социолошког, педагошког, психолошког и историјског: есеји и студије*, Београд, Завод за издавање уџбеника СР Србије, 1969; Petar Bingulac, *Napisi o muzici: studije i eseji*, Beograd, Univerzitet umetnosti, 1988.

⁵² Међу њима су Милан Ристић, Љубица Марић, Станојло Рајичић, Никола Херцигоња, Витомир Трифуновић, Рудолф Бручи, Лудмила Фрајт, Златан Вауда, Енрико Јосиф, Александар Обрадовић, Душан Радић, Рајко Максимовић, Ингеборг Бугариновић.

⁵³ Грађи ове Збирке придружује се и дипломски рад Ирене Михајловић, *Карактеристике музичког стања у средњовековној Србији*, одбрањен на љубљанској Катедри за музикологију.

⁵⁴ Katarina Tomašević, нав. дело, 133.

језику о византијском музичком наслеђу, аутора Милоша Велимировића и Егона Велеса (Egon Wellesz).⁵⁵

Последњу категорију ове Музиколошке књижне збирке чине серијске публикације – периодика и зборници радова (о појединима је већ било речи). Фонд периодике МБ красе неки од најеминентнијих светских музичких часописа, попут, немачког *Melos: Zeitschrift fur neue Musik* или америчког *Journal of the American Musicological Society*, док се од словеначких издваја часопис *Muzikološki zbornik*, који у издању Катедре за музикологију ФФ континуирано излази од 1965. године. Димитрије Стефановић наводи да се један од видова сарадње Драготина Цветка са Београдом огледао у позивању и објављивању прилога српских музиколога у овом часопису.⁵⁶ Већ у другом броју *Muzikološkog zbornika* (из 1966. године) наилазимо на два прилога о српској музици на словеначком језику: у питању је чланак Цвјетка Рихтмана, *Reforma obrednega petja Srbske pravoslavne cerkve na začetku XIII. stoletja*, као и текст Стане Ђурић-Клајн, *Glasbena esejistika in muzikologija pri Srbih*.⁵⁷ У овом часопису је током 60-их, 70-их и 80-их година прошлог века објављено више радова о српској музици, што се не може рећи за период од 90-их година, када је сарадња са музиколозима из Србије очигледно била онемогућена. Од 2005. године може се пратити поновно успостављање сарадње словеначких и српских истраживача око *Muzikološkog zbornika*, која се одржава и данас.⁵⁸ Прилози о српској музици свакако су објављивани у различитим часописима домаћих и страних издавача, но, како би истраживање рецепције српске музике у свим часописима доступним у МБ подразумевало засебну студију, овом приликом ћу само указати на часописе који су излазили или и даље излазе у Србији, а део су библиотечког фонда МБ. Посреди је, најпре, часопис *Звук*, чија историја, у односу на промену државног уређења, бележи три периода: 1932–1935 (*Zvuk: revija za muziku*), 1955–1990 (*Zvuk: jugoslovenska muzička revija/Zvuk: jugoslovenski muzički časopis/Zvuk: jugoslavenski muzički časopis*) од 1993. до данас (*Нови звук: интернационални часопис за музику*, односно *New Sound: International Magazine for Music/New Sound: International Journal of Music*). Међутим, серија овог часописа, као што је случај и са осталима, није комплетна, па су тако од његове предратне фазе, када га је уређивала Стана Рибникар, доступни само бројеви из 1935. године. Знатно је боља ситуација када је реч о *Звуку* из социјалистичког периода, јер је фонд МБ ускраћен једино за бројеве из 1987. и 1988. године. Занимљиво је да су, упркос распаду СФРЈ и захлађењу односа бивших југословенских република, бројеви из 90-их година тада новооснованог београдског часописа *Нови звук* комплетно доступни (вероватно су набављени касније).⁵⁹ Од осталих часописа из Србије, фонд периодике МБ употпуњују још и поједини бројеви

⁵⁵ Своја места у ‘црквеној збирци’ налазе и неколика нотна и звучна издања: записи црквеног појања из пера Корнелија Станковића, Стевана Стојановића Мокрањца, Бранка Цвејића, Димитрија Стефановића, те снимци духовне музике у извођењу Студијског хора Музиколошког института САНУ.

⁵⁶ Dimitrije Stefanović, „Doprinos akademika Dragotina Cvetka srpskoj muzikologiji“, нав. дело, 226.

⁵⁷ Cvjetko Rihtman, „Reforma obrednega petja Srbske pravoslavne cerkve na začetku XIII. stoletja“, *Muzikološki zbornik*, II, 1966, 5–11; Stana Đurić-Klajn, „Glasbena esejistika in muzikologija pri Srbih“, *Muzikološki zbornik*, II, 1966, 95–100.

⁵⁸ Сви бројеви *Muzikološkog zbornika* доступни су у електронском издању: <https://revije.ff.uni-lj.si/MuzikoloskiZbornik/issue/archive> [приступљено 10. 6. 2020].

⁵⁹ Недостају бројеви из следећих година: 2001–2002, 2005–2008, 2011, 2014–2017.

Музикологије, Зборника Матице српске за сценске уметности и музику, Музичког таласа, Трећег програма, Музичке теорије и анализе, Музике класике.

О зборницима радова детаљније је било речи у вези с онима који су у целости посвећени појединим српским композиторима. Но, овим публикацијама свакако треба додати и постојање бројних зборника радова с научних скупова који обухватају шире тематске области, а у оквиру којих се налазе и релевантни научни доприноси истраживањима српске уметничке музике. Ту првенствено мислимо на зборнике радова с научних скупова (посебно од 2000. године) у организацији МИ САНУ и ФМУ, на којима су словеначки музиколози готово редовно остваривали своја учешћа, што ревносно чине и данас.

Нотна збирка – Нототека

Поред нотних издања из европске и светске музичке баштине, Нотна збирка МБ обухвата и штампане музикалије српских композитора, као и записе црквених напева, односно традиционалних песама. Но, како је у фокусу овог текста грађа о српској уметничкој музици, Нотна збирка МБ биће разматрана као колекција штампаних музикалија из стваралаштва српских композитора. Ова нотна грађа могла би да се сортира на више начина: стилски, жанровски, према извођачком медију, години рођења аутора, и тако даље. Наша класификација биће заснована хронолошки, тако што ће пратити историјски развој српске уметничке музике од XIX века до данас. Како би се избегло пуко набрајање свих постојећих музикалија, критичко разматрање ове колекције базираће се на расположивим штампаним музикалијама оних аутора; на основу чијих се опуса у домаћој музикологији усталило сагледавање развојних токова српске музике. Другим речима, фокус ће бити на делима композитора која представљају репрезентативне примере стилских превирања у српској музици, али ће свакако бити указано и на све остале музичке ствараоце из Србије, чија се имена срећу на страницама библиотечког каталога МБ.

У Нотној збирци МБ чувају се дела композитора различитих генерација – од представника српске музике XIX века, до оних који су обележили српску и југословенску музику друге половине прошлог столећа. Међу штампаним музикалијама из периода националног романтизма, срећу се имена четворице аутора: Корнелија Станковића, Даворина Јенка, Јосифа Маринковића и Стевана Стојановића Мокрањца. Преовлађују дела Даворина Јенка, словеначког композитора који је заправо најплодније године свога рада провео у Србији. Збирка садржи велики број дела из Јенковог опуса углавном у издању Друштва словеначких композитора (*Društvo slovenskih skladateljev*), Глазбене матице у Љубљани, али и других издавача. Дела осталих поменутих композитора знатно су мање 'присутна'. Из пера Корнелија Станковића, првог школованог српског музичара, доступне су једино штампане музикалије новијег датума (*Клавирска музика /2004/* и *Песме за глас и клавир, мушки и мешовити хор /2007/*, у издању Музиколошког института САНУ и Завода за културу Војводине), а када је реч о двојици најистакнутијих представника српског романтизма, ситуација је прилично слична, будући да се најчешће налази на свега једно дело Јосифа Маринковића (*Хорске песме уз пратњу клавира*). Највећим изненађењем, пак, чини се то што МБ не поседује партитуре

Мокрањчевих *Руковети*, као (уз дела с подручја духовне музике) репрезентативних остварења из опуса овог аутора. С друге стране, то не оспорава чињеницу да је Мокрањац уживао поштовање у словеначкој средини, о чему на изванредан начин могу посведочити штампане музикалије овог српског романтичара у издању љубљанске Глазбене матице, објављене још за композиторовог живота – *Triintrideset mešanih in moških zborov* (1903), као и *Štrinajst moških in mešanih zborov* (1907).

Када је реч о српским композиторима савремене музике, схваћене у смислу музике XX века,⁶⁰ убедљиво највећи број штампаних музикалија представљају издања САНУ, Савеза композитора Југославије (САКОЈ) и Удружења композитора Србије (УКС). Најпре треба издвојити прву генерацију српских модерниста – Петра Коњовића, Милоја Милојевића, Стевана Христића, те Јосипа Славенског. Имајући у виду њихову оријентацију ка тадашњим најновијим европским стилским кретањима, Драготин Цветко подвлачи блискост ове групе српских композитора са словеначким ауторима Славком Остерцом и Маријем Когојем, које види као главне носиоце југословенског модернизма тога доба.⁶¹ У Нототеци МБ доминантан је опус Петра Коњовића (поједини одломци из опера, соло песме, оркестарска и камерна музика), док су остварења осталих припадника ове групе аутора заступљена знатно мање. На пример, када је у питању опус Стевана Христића, наилазимо једино на штампану музикалију *Народне песме за глас и камерни оркестар*, а изостају капитална остварења из његовог опуса, као што су балет *Охридска легенда*, музичка драма *Сутон* или ораторијум *Васкрсење*. Из опуса Јосипа Славенског, који је готово прототип модернистичког композитора на тлу међуратне Југославије, такође нема већине дела,⁶² а уколико изузмемо колективну едицију *Композиције за виолину и клавир српских аутора* (Београд, Карић фондација, 1999), ова Збирка у потпуности је ускраћена за штампане музикалије Милоја Милојевића. Можда бисмо разлоге за квантитативност Коњовићевих дела наспрам његових савременика могли оправдати својевременом блиском сарадњом овог српског композитора с Драгоотином Цветком. Наиме, већ је указано на Коњовићеву помоћ Цветку приликом његовог рада на монографији о Јенку, међутим, према наводима музиколога Данице Петровић, још се у годинама оснивања Музиколошког института САНУ (1947), а и касније, Коњовић у вези с питањима струке често обраћао Цветку, који тада убрзо постаје и спољни сарадник Музиколошког института у Београду.⁶³ Овоме треба додати и то да је сарадња Цветка и Коњовића подразумевала и „[...] орсежно Svetkovo

⁶⁰ Савремена музика се као категорија може сагледати у општем и у ужем смислу. У општем смислу, савремена музика је било која музика која настаје у свом времену, док је у ужем смислу (с обзиром на XX век), савремена музика као естетичка категорија она музика која најбоље одговара духу времена у којем настаје. Видети у: Nikša Gligo, „Između suvremenosti i avangarde. Muzički biennale Zagreb, međunarodni festival suvremene glazbe, i profiliranje nove hrvatske glazbe“, у: Erika Krpan (ур.), *Muzički biennale Zagreb, Međunarodni festival suvremene glazbe 1961–2001*, Zagreb, Hrvatsko društvo skladatelja, 2000, 20.

⁶¹ Dragotin Cvetko, *Južni Sloveni u istoriji Evropske muzike*, Prev. Marija Mitrović, Beograd, Nolit, 1984, 276.

⁶² Од композиција овог аутора у Нототеци МБ доступне су: *Балканофонија*, *Четири балканске игре*, *Први гудачки квартет оп. 3* (копија издања Шот /Schott/ из Мајнца), као и композиције за виолину и клавир у оквиру Свеске бр. 4 из едиције штампаних музикалија Јосипа Славенског у издању Друштва складатеља Хрватске и Удружења композитора Србије – *Sabrana djela: Kritično-praktično izdanje* (1986).

⁶³ Даница Петровић, „Музиколошки институт Српске академије наука и уметности (1948–2010)“, *Музикологија*, 10, 2010, 14.

angažovanje na organizaciji Konjovićevih predavanja i izvođenja njegovih dela u Sloveniji [...]“.⁶⁴ Поред ове, занимљива је још једна чињеница, а тиче се неочекивано малог процента штампаних музикалија из опуса Јосипа Славенског и Милоја Милојевића. Наиме, ако су, према навођењу никог другог до Андреја Ријавца, првог библиотекара МБ, модернистичке тенденције у међуратној Југославији најизразитије заступали „[...] kompozitori kao Slavko Osterc, Josip Slavenski i Miloje Milojević i neki drugi“,⁶⁵ необично је да нису покренуте иницијативе не би ли се овај библиотечки фонд обогатио опусима Славенског и Милојевића.

Стваралаштво прашке групе композитора (Драгутин Чолић, Љубица Марић, Војислав Вучковић, Станојло Рајичић, Милан Ристић) чини највећи удео ‘српске’ Нотне збирке МБ, но, нису (у једнакој мери) доступна дела свих аутора, а и реч је претежно о њиховим послератним опусима. Потпуно изостају поједина дела која се сматрају носиоцима међуратног модернизма у српској музици (оличеног кроз атоналност, атематизам, елементе додекафоније и четвртстепенског система), као што су, на пример, Чолићев *Кончертино* за четвртстепенски клавир и гудачки секстет, *Дувачки квинтет* Љубице Марић, Ристићева *Симфонијета*, четвртстепенска дела *Свита за соло виолину оп. 6*, *Септет оп. 9*, *Свита за десет гудачких инструмената оп. 10*, Вучковићева *Мала свита за клавир*, *Гудачки квинтет*, и тако даље. Иначе, о важности међуратног експресионистичког стваралаштва прашких ђака говори и чињеница да је оно било одлично познато словеначком композитору Славку Остерцу, који је 30-их година прошлог века, као водећа личност југословенске секције у оквиру Међународног друштва за савремену музику (International Society for Contemporary Music /ISCM/), био главни промотер њихових дела.⁶⁶

Тако су, квантитативно, својим послератним остварењима, у Нототеци МБ најзаступљенији Милан Ристић и Станојло Рајичић (Драготин Цветко и Станојло Рајичић били су блиски пријатељи, што може, као и у случају са Коњовићем, бити један од потенцијалних разлога изразитије заступљености Рајичићевих партитура), затим Љубица Марић, али и Миховил Логар, као прашки ђак старије генерације. Ако је, уз Петра Стојановића, Станојло Рајичић био најистакнутији представник концертантне музике у Србији,⁶⁷ онда је сасвим оправдано што се у нотном каталогу МБ најчешће спомињу његови инструментални концерти, док из Ристићевог опуса преовлађују симфоније. Послератни опуси ових аутора припадају неоекспресионизму, односно неокласицизму, па их у контексту умереног модернизма сагледавамо као одклон од соцреализма те приближавање интернационалној авангарди тога доба.⁶⁸ С тим у вези, истакнимо да се, уз приличан броја дела из опуса Милана Ристића (симфонијска и концертантна музика), у МБ налази на неколико остварења тада млађих аутора, Душана Радића и (једно дело) Енрика Јосифа. Ипак, изненађујуће је да, међу неколицином

⁶⁴ Katarina Tomašević, нав. дело, 138.

⁶⁵ Andrej Rijavec, „Stilska orijentacija Primoža Ramovša“, *Zvuk: jugoslovenska muzička revija*, 3, 1974, 13.

⁶⁶ О преписци Славка Остерца с прашком групом српских композитора видети у: Dragotin Cvetko, *Fragment glasbene moderne. Iz pisem Slavku Ostercu*, Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1988.

⁶⁷ Vlastimir Peričić, *Muzički stvaraoci u Srbiji*, Beograd, Prosveta, [1969], 431.

⁶⁸ Мелита Милин, „Етапе модернизма у српској музици“, *Музикологија*, 6, 2006, 112.

нотних издања Ристића и Радића, изостају, примера ради, *Друга симфонија*, као парадигматичан показатељ Ристићевог неокласичног композиционо-техничког мајсторства, али и репрезентативно Радићево остварење *Списак*, које Властимир Перичић сматра првим врхунцем у опусу овог композитора,⁶⁹ а које је, када је изведено (1954), понело „[...] атрибут авангардне манифестације која је готово значила манифест модернизма [...]“.⁷⁰ Указао бих и на постојање значајнијег броја дела још једног аутора тадашње млађе генерације, Василија Мокрањца, уз запажање да из стваралаштва овог композитора Нотна збирка МБ садржи претежно симфонијску музику, али не и клавирску, која уз ову прву представља стожер Мокрањчевог опуса, иначе, врсног пијанисте. Како је прву послератну модернистичку етапу у српској музици (1951–1970) уз неокласицизам и неоекспресионизам (према тумачењу музиколога Мелите Милин) обележила и такозвана поетска архаизација,⁷¹ ова струја такође има свог ‘представника’ у Нототеци МБ – Љубицу Марић и њена остварења – *Песме простора*, *Византијски концерт*, *Октоиха 1*, као и *Праг сна* и *Остинато супер тема октоиха*, објављене у оквиру издања под називом *Октоиха 3*. Пратећи континуитет композиционих тенденција у Србији, важно је истаћи да у Нототеци МБ не изостају партитуре симфонијских остварења у којима Ристић и Мокрањац, упливом додекафонске технике, нарушавају свој ‘нео’ стилски проседе, што чини и Александар Обрадовић у својој *Другој симфонији*.

На основу до сада реченог, могло би се рећи да каталог Нотне збирке МБ углавном садржи сва најзначајнија имена српског музичког стваралаштва – од романтичара до умерених модерниста – али не увек и она остварења која представљају парадигму опуса тих композитора у различитим временским раздобљима. Оно што је чињеница, то је да би Нотна збирка српске музике друге половине XX века у МБ била готово празна да је не испуњавају послератна дела прашких ђака. Тиме долазимо до закључка да се (слободно можемо рећи) највећи недостатак Нототеке МБ огледа у томе што готово у потпуности изостају остварења младих српских модерниста који стасавају по окончању Другог светског рата, заједно с појединим ауторима старијих генерација, који су од 60-их година прошлог века почели да прате најсавременије европске токове у музици. Ту се, пре свега, мисли на стваралаштво Петра Озгијана (Petar Osgian), Владана Радовановића, Рајка Максимовића, Зорана Христића, Срђана Хофмана, Милана Михајловића, Властимира Трајковића, Ивану Стефановић, Зорана Ерића и друге.⁷² Занимљиво је уочити својеврсну ‘компензацију’ између Нотне и Звучне збирке у погледу опскрбљености делима прашке школе и послератних модерниста, али о томе ће касније бити више речи.

⁶⁹ Vlastimir Peričić, нав. дело, 416.

⁷⁰ Тијана Поповић-Млађеновић, „Музичка модерна друге половине XX века“, у: Мирјана-Веселиновић Хофман и други (ур.), *Историја српске музике. Српска музика и европско музичко наслеђе*, Београд, Завод за уџбенике, 2007, 219.

⁷¹ Мелита Милин, нав. дело, 103.

⁷² Изузетак је Петар Бергамо, али ни из његовог опуса нису доступна дела која су суштинска за перцепцију слике о српској музици тога доба. Видети на:

<https://plus.cobiss.si/opac7/bib/search?q=petar+bergamo&db=fflj-17&mat=music>

На самом крају, важно је указати на још неколицину композитора чијим се опусима знатно употпуњава ‘српска нототека’ у МБ. Уз нешто значајнији број кантата Михаила Вукдраговића, које сведоче о соцреалистичким тенденцијама у српској музици, као занимљивост бих издвојио штампане музикалије инструменталних остварења Божидара Трудића,⁷³ које се, поређења ради (према претрази на КОБИС-у), не могу наћи у библиотекама у Србији, у којима су углавном доступне вокалне композиције овог аутора. Од осталих музичких стваралаца из Србије, чија су нотна издања (макар једног дела) похрањена у МБ, срећу се (хронолошким следом, према години рођења аутора) следећа имена: Петар Стојановић, Љубомир Бошњакковић, Миленко Живковић, Светомир Настасијевић, Витомир Трифуновић, Душан Трбојевић, Драгутин Гостушки, Константин Бабић, Војин Комадина, Светлана Максимовић, Александар Драгић, те композитори из српске Аутономне покрајине Косово и Метохија – Марк Качинари (Mark Kaçinari) и Зефирја Балата (Zeqirja Ballata).

Звучна збирка – Фонотека

Звучна збирка МБ обухвата магнетофонске траке, грамофонске плоче, аудио касете и компакт дискове, а композиције српских аутора заступљене су на носачима звука ‘свих генерација’. Имена српских композитора срећу се у оквиру ауторских издања, појединачних издања истакнутих солиста, ансамбала или већих извођачких тела, али и у оквиру едиција југословенске и српске музичке продукције – *Jugoslavenska zborska glazba*, *Jugoslovenska solo pesma*, *Антологија српске музике*, *Savremeni domaći kompozitori*, *Galerija muzičkih umetnika Vojvodine*.⁷⁴ Нажалост, ове едиције нису комплетне, па је тако, на пример, троделно издање плоча *Jugoslavenska zborska glazba* ускраћено за плочу на којој се налазе хорска дела српских аутора, док је из *Антологије српске музике*, коју чини пет плоча са симфонијском, камерном, клавирском, хорском музиком и соло песмама, доступна једино последња овде наведена.

Аналогно анализи Нотне збирке, грађа у оквиру Звучне збирке МБ могла би се сагледати као фонотека српског музичког стваралаштва од романтизма до савремене музике. Будући да су у разматрање аудио материјала у обзир узети слични критеријуми као и у анализи штампаних музикалија, чини се врло занимљивим успоставити компарацију Нотне и Звучне збирке МБ, а у односу на историјски развој уметничке музике у Србији.

⁷³ У питању су инструментална дела Божидара Трудића настала током његовог ангажмана на Музичкој Академији у Сарајеву: *Дувачки трио за обоу, кларинет и фагот*; *Скерцо за фагот и клавир*; *Импровизација за кларинет и клавир*; *Рондино за трубу и клавир*; *Сонатина у класичном стилу за обоу и клавир*.

⁷⁴ У оквиру ових југословенских и српских компилација уметничког музичког стваралаштва заступљена су дела следећих српских аутора: Јосифа Маринковића, Стевана Стојановића Мокрањца, Исидора Бајића, Петра Коњовића, Милоја Милојевића, Стевана Христића, Косте Манојловића, Јосипа Славенског, Јована Бандура, Марка Тајчевића, Михаила Вукдраговића, Миленка Живковића, Миховила Логара, Светомира Настасијевића, Милана Бајшанског, Предрага Милошевића, Алексеја Бутакова, Љубице Марић, Станојла Рајичића, Витомира Трифуновића, Ернеа Кираља (Ernő Király), Милутина Раденковића, Драгутина Гостушког, Душана Трбојевића, Александра Обрадовића, Властимира Перичића, Константина Бабића, Душана Радића.

Када говоримо о Фонотеци МБ у контексту српске музике XIX века, оно што се најпре, у односу на Нотну збирку може констатовати, јесте то да су ту много више заступљена дела Стевана Стојановића Мокрањца. Наиме, Фонотека МБ веома је богата опусом најистакнутијег српског романтичара, па се у њој могу наћи Мокрањчева капитална остварења с подручја духовне музике, петнаест *Руковети*, али и неколицина других композиција овог аутора. Наравно, оваквој ситуацији допринела је развијена дискографска продукција Мокрањчевог опуса (конкретно ПГП РТБ/РТС), која је тиме на изванредан начин одиграла и улогу својеврсног механизма формирања канона и традиције у локалном контексту.⁷⁵ С друге стране, значајно је указати да су снимке појединих Мокрањчевих дела реализовали реномирани словеначки извођачи, као што су Словенски октет и Учитељски певски збор Словеније „Емил Адамич“. Поред Мокрањца, Фонотека МБ не оскудева у снимцима дела Даворина Јенка (хорови и соло песме), који се јављају као самостална издања, претежно на грамофонским плочама, односно (када су у питању новија издања – компакт дискови), као делови у оквиру компилација изабраних композиција из ризнице словеначке уметничке музике. Уз Мокрањца и Јенка, Звучна збирка МБ обухвата и неколико остварења из пера других српских романтичара – Јосифа Маринковића, Исидора Бајића и Јована Пачуа.

Што се тиче заступљености опуса композитора потоњих генерација, стање Звучне збирке се у односу на Нотну збирку прилично разликује. Наиме, уколико говоримо о композиторима понаособ, видели смо да је у оквиру Нотне збирке Петар Коњовић био доминантна фигура, што није случај са Фонотеком МБ, у којој се, пак, уз Стевана Мокрањца, најчешће среће име Јосипа Славенског (доступни су звучни записи готово свих важнијих дела). Поред тога, значајно је истаћи да ова Фонотека није, попут Нототеке, ускраћена за композиције Милоја Милојевића (нарочито се издвајају Милојевићеве соло песме), а у знатнијој мери заступљен је и опус Стевана Христића (у оквиру Нотне збирке налази се само једно Христићево дело, а овде срећемо свите из *Охридске легенде*, *Симфонијску фантазију за виолину и оркестар*, поједине хорске композиције и соло песме). Стваралаштво Коњовића, Милојевића, Христића и Славенског се у Фонотеци МБ јавља кроз скоро све жанрове којима су се ови аутори обраћали (композиције за соло инструменте, камерна, симфонијска, концертантна музика, вокална, вокално-инструментална, те музичко-сценска остварења), међутим, упркос завидном квантитету аудио издања, ипак изостају нека капитална дела ових српских композитора (на пример, Христићева музичка драма *Сутон* или Милојевићева симфонијска поема *Смрт мајке Југовића*). Споменимо и да је Звучна збирка од Нотне богатија и за неколико вокалних остварења композитора Марка Тајчевића.

Уколико су штампане музикалије чланова прашке групе чиниле највећи удео Нототеке, ситуација с фонотечком Збирком посве је друкчија. Наиме, у овој Збирци се у оквиру поменутих едиција или самосталних издања прашких ђака и старије и млађе генерације, може преслушати свега петнаестак дела. Преовлађују остварења из опуса Љубице Марић, Миховила Логара и Предрага Милошевића, а доступна су и поједина

⁷⁵ Marija Maglov, *The Best of: umetnička muzika u PGP-u*, Beograd, Fakultet za medije i komunikacije, 2016, 63.

дела Војислава Вучковића, Станојла Рајичића, Милана Ристића.⁷⁶ Насупрот томе, каталог Звучне збирке је у односу на каталог Нотне збирке МБ у знатној мери испуњен именима аутора који стасавају после Другог светског рата и који су се уписали у историју српске авангардне, али и постмодерне музике – Александар Обрадовић, Дејан Деспић, Петар Бергамо, Рајко Максимовић, Зоран Христић, Срђан Хофман, Милан Михајловић, Властимир Трајковић, Иван Јевтић, Ивана Стефановић, Зоран Ерић и други. Реч је о најразличитијим остварењима, чији је ‘авангардни рељеф’⁷⁷ представљен принципима интегралног серијализма и додекафоније, алеаторике, кластерских структура и микрополофније, употребом електронског медија; али и о постмодернистичким делима, у којима су аутори, сваки на себи својствен начин, почели да авангардност својих поетичких начела оплемењују композиционо-техничким елементима неких претходних епоха.⁷⁸

Међутим, иако овај део библиотечног фонда није нимало квантитативно безначајан, ако бисмо анализом доступних звучних записа желели да сагледамо преломне тренутке у стилским превирањима српске музике друге половине прошлог века, то не би било сасвим изводљиво. С једне стране, овој Фонотеци недостају управо она остварења која су (након умереног модернизма 50-их) обележила авангардни набој српске музике 60-их година, а то су: *Концертантна музика* Петра Бергама, *Медитације* за два клавира, гудаче и ударалке Петра Озгијана, *Сфероон* Владана Радовановића, *Три хаику* и *Музика постајања* (прво алеаторичко дело у српској музици) Рајка Максимовића. С друге стране, изостају и Озгијанова *Симфонија*'75, Максимовићева *Књига мадригала „Из тмине појања“*, те Радовановићева *Вокалинстра*, остварења која, осим што приказују ублажавање авангардних начела ових аутора, означавају „[...] почетак постмодерне методологије компоновања у нашој музици“.⁷⁹

Све у свему, занимљиво је уочити да су снимке поједних композиција из друге половине прошлог века реализовали словеначки музичари, о чему, на пример, сведочи грамофонска плоча Максимовићевог дела *Not to be or to be – Дилема за оркестар*, у извођењу Симфонијског оркестра РТВ Љубљане. Ипак, носачи звука с делима поменутих аутора претежно су новијег датума, од којих се издвајају три ауторска компакт диска – Властимира Трајковића (*Selected works*), Срђана Хофмана (*Electro-acoustic Music*) и Иване Стефановић (*Unutrašnji pejzaž*).⁸⁰ Уз то, заслуге за ‘присутност’

⁷⁶ Штампане музикалије Предрага Милошевића изостају, али је опус овог композитора у МБ доступан кроз звучне записе три остварења – *Сонатине за клавир*, *Симфонијете*, соло песме *Регрути у маришу*. Дела других аутора ове групе доступна су у оквиру поменутих едиција, а када је реч о Љубици Марић, издваја се ауторски компакт диск *Камерна музика*.

⁷⁷ Термин преузет из: Мирјана Веселиновић-Хофман, „Тезе за реинтерпретацију југословенске музичке авангарде“, *Музички талас*, 30–31, 2002, 18–32.

⁷⁸ Доступна дела поменутих аутора видети у дигитализованом каталогу МБ, под категоријом *Fonoteka – jugoslovenski avtorji*: <http://muzikologija.ff.uni-lj.si/knjiznica-2/listkovni-katalog-1965-2000/> [приступљено 20. 1. 2020].

⁷⁹ Мирјана Веселиновић-Хофман, „Постмодерна – карактеристике и одабири ‘игре’“, у: Мирјана-Веселиновић Хофман и други (ур.), нав. дело, 248–249.

⁸⁰ На приложеним линковима могу се видети садржаји ових компакт дискова: Властимир Трајковић (https://archive.org/details/cd_vlastimir-trajkovi-selected-works-1971-199_trajkovi), Срђан Хофман (<https://www.discogs.com/Srdan-Hofman-Electro-acoustic-Music/release/5150377>), Ивана Стефановић (<http://ivanastefanovic.com/index.php?nav=diskografija>).

опуса српских композитора друге половине прошлог (и овог) века, једним се делом могу приписати и уређивачкој политици часописа *Нови звук*, који је, својом оријентисаношћу на савремену музику одиграо (а то чини и данас) значајну улогу у представљању и изградњи слике о српској музици.⁸¹ На тај начин се, сваким 'доласком' новог броја овог часописа у МБ, уз често присутан пропратни аудио материјал испуњен делима савремених аутора, непосредно употпуњавала и Фонотека ове љубљанске библиотеке.⁸²

Закључак

Увидом у целокупну грађу српске уметничке музичке баштине, похрањене у Библиотеци Катедре за музикологију Филозофског факултета у Љубљани, долази се до неколико закључака. Прилична опскрбљеност ове библиотеке писаном речју о српској музици недвосмислено је последица чињенице вишедеценијског постојања заједничке државе југословенских народа. Указано је на заступљеност већине издања од општег југословенског значаја, као резултат сарадње југословенских музиколога у некадашњој држави, као и на не тако мали број публикација оријентисаних на теме из уско српске музике културе (проблеми стилова, музичких жанрова, делатност одређених композитора и других музичара). Уз ову, грађа у оквиру Нотне и Звучне збирке такође није занемарљива, будући да је хронолошки преглед показао 'присутност' кључних композитора српске уметничке музике. Међутим, с обзиром на недостатак партитура и звучних записа појединих дела која су се уписала у канон српске уметничке музике, анализом штампаних музикалија или носача звука само се делимично могла испратити путања развоја музичког стваралаштва у Србији. Другим речима, сва водећа имена из српског музичког живота јесу доступна у каталогу МБ, али не увек и репрезентативна остварења из опуса тих српских композитора. Изразитија заступљеност одређене врсте грађе о српској музици или композиција појединих српских композитора (у нотном или звучном запису), можда би се могла тумачити као природна консеквенца пријатељских односа појединаца и њихових иницијатива за извесне видове српско-словеначке сарадње.⁸³ Једну такву врсту колаборације, као што је већ поменуто сарадња Драготина

⁸¹ Мирјана Веселиновић-Хофман, „Нова дела и часопис *Нови звук*. *Нови звук* као карика институционалног уланчавања у свету српске савремене музике“, у: Весна Микић, Тијана Поповић-Млађеновић (ур.), *Тематски потенцијали лексикографских јединица о музичким институцијама*, Београд, Факултет музичке уметности, 2009, 168.

⁸² Уз све наведене ауторе, на основу чијих се опуса, у мери у којој је то било могуће, пратила путања српског музичког стваралаштва XIX и XX века, у Фонотеци МБ наилази се и на имена следећих српских композитора: Косте Манојловића, Михаила Вукдраговића, Миленка Живковића, Светомира Настасијевића, Милана Бајшанског, Николе Херцигоње, Оскара Данона, Витомира Трифуновића, Ернеа Кираља, Боривоја Симића, Богдана Бабића, Милутина Раденковића, Златана Вауде, Василија Мокрањца, Драгутина Гостушког, Енрика Јосифа, Војислава Симића, Душана Трбојевића, Константина Бабића, Властимира Перичића, Душана Радића, Марка Качинарија, Жарка Мирковића, Ингеборга Бугариновића, Душана Богдановића, Милане Стојадиновић-Милић, Небојше Јована Живковића, Татјане Милошевић, Горана Капетановића.

⁸³ Музиколог Франц Крижнар детаљније је писао о српско-словеначким музичким везама, указавши на значај појединих композитора (Даворина Јенка, Миховила Логара, Марјана Козине, Златана Вауде), те на гостовања бројних извођача и ансамбала, која се могу пратити до данашњих дана. Видети у: Franc Križnar,

Цветка и Петра Коњовића (али и других сарадника Музиколошког института), музиколог Катарина Томашевић тумачи као „[...] most za i do danas vrlo plodnu i uspešnu saradnju muzikologa iz Slovenije i Srbije“.⁸⁴ Претпоставимо да је управо током таквих и сличних ‘пројеката’ врло вероватно долазило до трансфера и размене литературе и друге важне грађе, најпре због сопствених истраживачких подухвата актера тих сарадњи.

Уколико се сложимо да је Музиколошка књижна збирка љубљанске МБ релативно добро покривена прилозима о српској уметничкој музици објављиваним у другој Југославији, онда би се ‘мањкавости’ овог Фонда првенствено односиле на недостатак релевантних публикација из међуратне епохе, као и из периода после распада СФРЈ. На пример, упркос томе што је у периоду Краљевине СХС/Југославије периодика била главни извор музиколошких прилога, у МБ је од тадашњих седам београдских музичких часописа⁸⁵ доступан (и то не у потпуности) једино *Звук*. С друге стране, ова Библиотека, нажалост, ускраћена је и за колективну монографију у издању Катедре за музикологију ФМУ, *Историја српске музике. Српска музика и европско музичко наслеђе*⁸⁶ (коју је рецензија оценила капиталном), али и за студије из пера српских музиколога које би својом тематиком и својим садржајем несумњиво биле атрактивне музиколошким круговима у Словенији (на пример, монографија о савременом словеначком композитору Винку Глобокару, музиколога Драгане Стојановић-Новичић,⁸⁷ доступна је у тамошњој Народној и универзитетској библиотеци, али не и у Музиколошкој библиотеци ФФ).

Но, ако би се можда могло наћи разумевање за не толико широку заступљеност новијих извора о српској музици, очигледно је да ни током постојања заједничке државе (упркос невеликом музиколошком еснафу) није постојала званична међуинституционална, односно међубиблиотечка сарадња, која би подразумевала континуирану размену материјала, пре свега штампаних музикалија и носача звука. Тако је, према наводима које смо добили од библиотекара Библиотеке ФМУ, размена издања и тада, као и данас, углавном протицала у виду индивидуалних иницијатива, неретко од стране оних који су професионално или приватно били везани за Београд и Љубљану, попут музиколога Марије Бергамо. Као један од примера који је могао послужити и другим институцијама (па тако и стручним библиотекама) да успоставе ближу сарадњу, јесте својевремена колаборација Радија Загреба и Радија Новог Сада, који су још у време првих магнетофонских трака интензивно подстицали размену снимака са делима хрватских аутора и српских музичара из Војводине.⁸⁸

„Slovensko srbski kulturni in še posebej glasbeni odnosi. Glasba je brezmejna!“, *Slovenika: časopis za kulturo, nauku i obrazovanje/časopis za kulturo, znanost in izobraževanje*, V, 2019, 111–128.

⁸⁴ Katarina Tomašević, нав. дело, 139.

⁸⁵ У питању су *Музички гласник*, *Музика*, *Гласник Музичког друштва Станковић* (касније *Музички гласник*), *Звук*, *Весник Јужнословенског певачког савеза*, *Словенска музика*, *Ревизија музике*.

⁸⁶ Мирјана Веселиновић-Хофман и други (ур.), *Историја српске музике. Српска музика и европско музичко наслеђе*, Београд, Завод за уџбенике, 2007.

⁸⁷ др Драгана Стојановић-Новичић, *Винко Глобокар: музичка одисеја једног емигранта*, Београд, Факултет музичке уметности у Београду – Издавачко предузеће „Сигнатуре“, 2013.

⁸⁸ Више о тој сарадњи видети у: Dušan Mihalek, „Previše Jugoslavije“, у: Nikša Gligo, Dalibor Davidović, Nada Bezić (ур.), *Glazba prijelaza: svečani zbornik za Evu Sedak = Music of transition: essays in honour of Eva Sedak*, Zagreb, ArTresor naklada – Hrvatska radio-televizija, 2009, 229.

Ако је официјелна сарадња на овом пољу дефинитивно изостајала, чини се да су и недовољно искоришћене неке прилике које су се указивале као потенцијална могућност за размену грађе и обогаћивање библиотечких фондова.⁸⁹ Рецимо, на Југословенској музичкој трибини у Опатији, као полигону за размену композиторских и музиколошких мишљења и идеја (од 1964. до 1990. године), сасвим се адекватно могла спроводити и пракса размене литературе, нарочито уколико се узме у обзир да су на опатијским сусретима неретко бивале организоване изложбе најновијих музичких издања у Југославији. Поред тога, указао бих на још једну нејасноћу, а у директној је вези с недостатком штампаних музикалија оних аутора из Србије који почињу да стварају у деценијама по завршетку Другог светског рата. Наиме, на опатијској Трибини, која је промовисала актуелну југословенску уметничку музичку продукцију, дела српских послератних композитора интензивно су изводили словеначки извођачи, попут Словеначке филхармоније, Симфонијског оркестра РТВ Словеније, те камерног љубљанског Ансамбла „Славко Остерц“.⁹⁰ Према томе, уколико су савремени српски композитори имали своја места на репертоару ових значајних словеначких извођачких тела, очекивано је да су штампане музикалије тих дела биле доступне у словеначкој средини, али остаје сасвим упитно због чега оне готово у потпуности изостају у Нототеци ове музиколошке библиотеке.

Имајући у виду поменуте чињенице, недостатак остварења из опуса српских композитора, која су некада представљала конститутивне елементе заједничке југословенске музичке продукције, приказује својеврсну осујећеност једног дела библиотечког фонда МБ. Даља разрада ове теме могла би се усмерити ка истраживању грађе о словеначкој музици у некој од стручних библиотека у Србији, што би, потом, омогућило компаративно сагледавање два библиотечка фонда. Стога, уколико се сложимо са тврдњом да је још у XIX веку Даворин Јенко својим вишеструким ангажовањем у Србији успоставио „[...] kulturne veze između dva naroda koje, kroz različite oblike saradnje, traju do danas“,⁹¹ чини се да би један од тих облика сарадње⁹² убудуће требало да буде усмерен и на иницијативе за узајамно обогаћивање библиотечких фондова музичких библиотека, како оних у Србији и Словенији, тако и оних у осталим земљама регије.

⁸⁹ Један од таквих примера, али с позитивним исходом, јесте скорашња иницијатива др Катарине Томашевић (директорке Музиколошког института САНУ), на чији предлог је аутор овог рада по доласку на свој истраживачки боравак у Љубљану, као поклон Библиотеци Катедре за музикологију ФФ уручио неколицину издања Музиколошког института САНУ (монографије Катарине Томашевић, те Иване Весић и Весне Пено о међуратној српској музици, монографију Мелите Милин о Љубици Марић, зборнике радова о Мокрању, Манојловићу, Славенском, Радију Београд).

⁹⁰ Видети у: „Popis djela prema abecednom redu autora“, у: Erika Krpan (ур.), *Tribina muzičkog stvaralaštva Jugoslavije: 1963–1983*, Zagreb, Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb, 1983, 123–197.

⁹¹ Anica Sabo, „Slovenački kompozitori u Srbiji: Davorin Jenko, Mihovil Logar, Zlatan Vauda“, *Traditiones*, 39/1, 2010, 261.

⁹² Године 2007/2008. установљена је билатерална сарадња између Агенције за истраживачку делатност Републике Словеније и Министарства просвете науке и технолошког развоја Републике Србије. Као резултат првог билатералног музиколошког пројекта јесте публикација: Tatjana Marković, Leon Stefanija (ур.), *Ustanove, politika in glasba v Sloveniji in Srbiji 1945–1963/Institucije, politika i muzika u Srbiji i Sloveniji 1945–1963*, Ljubljana, Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2015.

Цитирана дела

Barbo, Matjaž: „»Moj življenski načrt«: Dragotin Cvetko in začetki študija muzikologije na Slovenskom“, *Muzikološki zbornik*, 46/2, 2010, 5–18.

Bedina, Katarina: *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Cvetkom in Petrom Konjovićem (1949–1968)*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2007.

Веселиновић-Хофман, Мирјана: „Нова дела и часопис *Нови звук*. *Нови звук* као карика институционалног уланчавања у свету српске савремене музике“, у: Весна Микић, Тијана Поповић-Млађеновић (ур.), *Тематски потенцијали лексикографских јединица о музичким институцијама*. Београд: Факултет музичке уметности, 2009, 163–170.

- - -: „Постмодерна – карактеристике и одабири ‘игре’“, у: Мирјана-Веселиновић Хофман и други (ур.), *Историја српске музике. Српска музика и европско музичко наслеђе*. Београд, Завод за уџбенике, 2007, 247–296.

- - -: „Тезе за реинтерпретацију југословенске музичке авангарде“, *Музички талас*, 30–31, 2002, 18–32.

Vesić, Ivana: „Davorin Jenko ‘naš stranac’ u kulturnom životu Beograda (1865–1914): Kontradiktornost etničkog koncepta nacionalnog identiteta“, *Časopis LIMESplus: Stranci u Beogradu*, 2, 2013, 175–195.

Vesić, Ivana, Danka Lajić Mihajlović: „The Dominant Currents in the Research of Music in Serbia: An Overview of the Institute of Musicology SAS’s Early History (1947–1965)“, *Musicology*, 25, 2018, 49–76.

Gligo, Nikša: „Između suvremenosti i avangarde. Muzički biennale Zagreb, međunarodni festival suvremene glazbe, i profiliranje nove hrvatske glazbe“, у: Erika Krpan (ур.), *Muzički biennale Zagreb, Međunarodni festival suvremene glazbe 1961–2001*. Zagreb: Hrvatsko društvo skladatelja, 2000, 20–37.

Križnar, Franc: „Slovensko srbski kulturni in še posebej glasbeni odnosi. Glasba je brezmejna!“, *Slovenika: časopis za kulturo, nauku i obrazovanje/časopis za kulturo, znanost in izobraževanje*, V, 2019, 111–128.

Krpan, Erika (ур.): *Tribina muzičkog stvaralaštva Jugoslavije: 1963–1983*. Zagreb: Muzički informativni centar Koncertne direkcije, 1983.

Listkovni katalog (1965–2000), <http://muzikologija.ff.uni-lj.si/knjiznica-2/listkovni-katalog-1965-2000/> [приступљено 10. 10. 2019].

Lovenjak, Milan: *Zgodovina OHK FF*, http://www.ff.uni-lj.si/OHK/O_NAS/Zgodovina [приступљено 25. 4. 2019].

Maglov, Marija: *The Best of: umetnička muzika u PGP-u*. Beograd: Fakultet za medije i komunikacije, 2016.

Милин, Мелита: „Етапе модернизма у српској музици“, *Музикологија*, 6, 2006, 93–116.

Mihalek, Dušan: „Previše Jugoslavije“, у: Nikša Gligo, Dalibor Davidović, Nada Bezić (ур.), *Glazba prijelaza: svečani zbornik za Evu Sedak = Music of transition: essays in honour of Eva Sedak*. Zagreb, ArTresor naklada/Hrvatska radio-televizija, 2009, 229–234.

Peričić, Vlastimir: *Muzički stvaraoци u Srbiji*. Beograd: Prosveta, [1969].

Перковић, Ивана (ур.): *80 година Музичке академије Факултета музичке уметности*. Београд: Факултет музичке уметности, 2017.

Петровић, Даница: „Музиколошки институт Српске академије наука и уметности (1948–2010)“, *Музикологија*, 10, 2010, 11–58.

Podlesnik Tomášiková, Lidija (ур.): *Zbirka Dragotina Cvetka (1911–1993)*. Ljubljana, Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2014, http://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/Dokumenti/OHK/o_knjiznicah/zbirka_dragotina_cvetka_1911-1993-1.pdf [приступљено 10. 10. 2019].

- - -: *Zbirka separatov Bruna Nettla (1930)*. Ljubljana, Oddelek za muzikologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2014, http://www.ff.uni-lj.si/sites/default/files/Dokumenti/OHK/o_knjiznicah/zbirka_separatov_bruna_netla_1930-1.pdf [приступљено 10. 10. 2019].

Поповић-Млађеновић, Тијана: „Музичка модерна друге половине XX века“, у: Мирјана-Веселиновић Хофман и други (ур.), *Историја српске музике. Српска музика и европско музичко наслеђе*. Београд: Завод за уџбенике, 2007, 215–245.

Rijavec, Andrej: „Stilska orijentacija Primoža Ramovša“, *Zvuk: jugoslovenska muzička revija*, 3, 1974, 12–25.

Sabo, Anica: „Slovenački kompozitori u Srbiji: Davorin Jenko, Mihovil Logar, Zlatan Vauda“, *Traditiones*, 39/1, 2010, 261–272.

Sivec, Jože: „Razvoj slovenske glazbeno-povijesne znanosti od osnivanja Odjela za muzikologiju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani“, *Zvuk: jugoslavenski muzički časopis*, 2, 1989, 5–22.

- - -: „Sistem študija muzikologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani in njegovi vzgojnoizobraževalni cilji“, у: Primož Kuret (ур.), *Vidiki sodobne glasbene vzgoje*. Ljubljana: Festival Ljubljana, 1987, 54–58.

Stefanović, Dimitrije: „Doprinos akademika Dragotina Cvetka srpskoj muzikologiji“, у: Metoda Kokole, Maruša Zupančič (ур.), *Ob stoletnici rojstva akademika Dragotina Cvetka (1911–1993): nacionalna glasbena zgodovina: preobrazbe v drugi polovici 20. stoletja*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti – Založba ZRC, 2012, 225–228.

Tomašević, Katarina: „Kako je o Davorinu Jenku pisao Dragotin Cvetko. Prilog proučavanju slovenačko-srpskih muzikoloških veza u doba FNRJ“, у: Katarina Tomašević (ур.), *Davorin Jenko (1835–1914): prilozi za kulturu sećanja/prispevki za kulturo spomina*. Beograd: Muzikološki institut SANU – Nacionalni savet slovenačke nacionalne manjine u RS, 2016, 129–142.

Faganel, Tomaž: „Dragotin Cvetko – univerzitetni učitelj“, у: Metoda Kokole, Maruša Zupančič (ур.), *Ob stoletnici rojstva akademika Dragotina Cvetka (1911–1993): nacionalna glasbena zgodovina: preobrazbe v drugi polovici 20. stoletja*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti – Založba ZRC, 2012, 183–190.

Cvetko, Dragotin: *Južni Sloveni u istoriji Evropske muzike*. Prev. Marija Mitrović. Beograd: Nolit, 1984.

- - -: *Fragment glasbene moderne. Iz pisem Slavku Ostercu*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1988.

Curhalek, Tanja: *Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: zgodovinski pregled, značilnosti in razvojni trendi* (diplomsko delo). Ljubljana: Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo Filozofske fakultete, 2002.

- - -: „Glasbene knjižnice in zbirke v Sloveniji in svetu: značilnosti in razvojni trendi“, *Knjižnica*, 47/3, 2003, 67–84.

Сажетак

У раду је критички представљена целокупна грађа о српској уметничкој музичкој баштини, похрањена у Библиотеци љубљанске Катедре за музикологију. Основана 1961. године, Катедра за музикологију Филозофског факултета Универзитета у Љубљани тридесет година деловала је у Југославији, при чему је била и прва музиколошка катедра у тадашњој држави с могућношћу извођења докторских студија у области музикологије и етномузикологије. Ови аспекти указују на потенцијално богату опскрбљености њеног библиотечког фонда грађом о свим јужнословенским музичким традицијама, па тако и оном везаном за српско музичко наслеђе, о чему сведоче и одређене категорије у оквиру каталога ове музиколошке библиотеке (*Теме из музике југословенских аутора; Музичке културе народа Југославије; Југословенски аутори*). На основу пописа и анализе постојећих материјала, бележимо постојање три одвојене збирке српске музике: Музиколошку књижну збирку, Нотну збирку и Звучну збирку. Музиколошка књижна збирка (којој припадају енциклопедије, лексикони, каталози, докторске дисертације, монографије, збирке написа, зборници радова, часописи, сепарати) обухвата изворе о српској музици као делове публикација усредсређених на југословенски простор или контекст, али и изворе који су начелно оријентисани на ‘српске музичке теме’. Прилична опскрбљеност ове библиотеке писаном речју о српској музици недвосмислено произилази из чињенице о вишедеценијском постојању заједничке државе југословенских народа. Међутим, с друге стране, у раду се указује и на евентуалне ‘мањкавости’ ове библиотечке грађе, која је у одређеној мери ускраћена за поједине (врло важне) публикације српског музиколошког стваралаштва. Када је реч о Нотној и Звучној збирци, оне су сагледане као колекције штампаних музикалија, односно носача звука са делима српских композитора уметничке музике. Анализа ових збирки показала је да се у библиотечком фонду ове љубљанске библиотеке могу наћи имена готово свих истакнутих српских композитора, али не увек и (нотни и звучни) записи оних композиција које репрезентују њихово стваралаштво. Садржај целокупне колекције о српској уметничкој музици из музиколошке библиотеке Филозофског факултета у Љубљани, интерпретиран је у складу са друштвено-историјским околностима, те активностима појединих личности југословенског (најпре српског и словеначког) музичког живота.